

диктат у сім'ї, відчуженість, ворожість, страх і може стати причиною неврозу в дитини.

1. Бурменская Г.В. Возрастно-психологическое консультирование. Проблемы психического развития детей / Г.В. Бурменская, О.А. Карабанова, А.Г. Лидерс. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 136 с.
2. Вроно Е.М. Поймите своего ребенка: о детских страхах, конфликтах и др. проблемах. – М.: Дрофа, 2002. – 223 с.
3. Гиппенрейтер Ю. Как разрешать конфликты: [Несколько способов урегулирования семейных конфликтов между детьми и родителями] // Наш малыш. – 2001. – № 1. – С. 68-71.
4. Дьяченко О.М., Лаврентьева Т.В. Психическое развитие дошкольников. – М.: Педагогика, 1984. – 128 с.
5. Жутикова Н.В. Учителю о практике психологической помощи. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
6. Захаров А.И. Как предупредить отклонения в поведении ребенка. – М.: Просвещение, 1986. – 128 с.
7. Корнеева Е.Н. Если в семье конфликт... – Ярославль: Акад.холдинг, 2001. – 189 с.

Бондаренко Н.Б., психолого-медико-педагогічний
консультант, старший викладач
кафедри «Школа соціальної роботи
ім. В.Полтавця» НаУКМА (м. Київ)

ПРОТИРІЧЧЯ МІЖ ПІДХОДАМИ ДО ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ

У статті робиться огляд різних дослідницьких підходів до вивчення соціальної підтримки.

У дослідженні соціальної сфери використовується поняття соціальна підтримка, що визначається, як спосіб надання психологічних і матеріальних ресурсів особі, яка їх потребує, при бажанні допомогти їй справитися з певними життєвими проблемами. В цілому, соціальна підтримка пов'язана з багатьма перевагами як для фізичного так і для психічного здоров'я. Її можна тлумачити як відчуття людиною того, що хтось турбується про тебе, надає догляд і допомагає, хтось з інших людей – не сам, той, хто є частиною підтримуючої соціальної мережі. Соціальна підтримка є дуже важливою для багатьох людей, які мають проблеми з фізичним або психічним здоров'ям.

Дослідники стверджують, що соціальна підтримка є багаторівневим конструктом і тому можливі різні підходи до її вивчення. Для виміру соціальної підтримки вивчають залучення необхідних ресурсів, їх доступність або актуальність, також задіяність та структурні властивості соціальної мережі, до

якої зазвичай входять близькі відносини і соціальні контакти. Близькі стосунки самі по собі несуть підтримуючий сенс, містять в собі ресурс надання більшої кількості типів підтримки в порівнянні з випадковими людьми, а соціальні контакти зі строго визначеними нормами поведінки надають більш спеціалізовані типи підтримки.

Методи досліджень відображають широкий спектр питань, починаючи від виміру дуже загальних показників, таких як сімейні відносини або число членів групи самопомоги, і завершуючи такими, які оцінюють дуже конкретні форми підтримуючої поведінки (наприклад, висловлювання порад). Багатовимірність соціальної підтримки обумовлює велике розмаїття запропонованих дослідниками класифікацій її аспектів та складових. Автори зазвичай намагаються класифікувати існуючі підходи до розуміння і дослідження соціальної підтримки в рамках розмежування між вимірами *функціональних*, *структурних* та *оціночних* аспектів соціальної підтримки [1]. Виміри *структурних* аспектів спрямовані на вивчення розміру мережі, терміну її існування, частоти соціальних взаємодій, кількості та структури соціальних відносин (наприклад, сімейний стан, членство в групі самопомоги, кількості друзів у респондента), і взаємопов'язаності соціальних відносин людини або соціальної мережі (наприклад, ступінь, в якій друзі людини знають один одного). Виміри *функціональних* аспектів досліджують підтримуючі функції цих відносин, або функціональні компоненти соціальної підтримки, тобто вивчається в якій міжособистісній стосунки служать певним функціям. Дослідники складають загальний функціональний індекс соціальної підтримки з різних функцій/складових соціальної підтримки, керуючись переконанням, що найбільш важливим аспектом соціальної підтримки респонденти сприймають наявність *різних* функцій підтримки. У свою чергу, вимір *оціночних* аспектів соціальної підтримки дозволяє отримати оцінку здійсненої або можливої підтримки, надану самими одержувачами підтримки. [1].

Функціональний вимір соціальної підтримки викликає найбільші дискусії дослідників, які пропонують свої схеми класифікації з різним набором складових соціальної підтримки. Наприклад, Р. Лазарус запропонував своє бачення класифікації функцій соціальної підтримки в термінах емоційної, матеріальної, інформаційної підтримки [2]. П. Тойтз розширив розуміння цієї моделі функцій підтримки, включивши в неї інструментальну допомогу [2]. М. Баррера додав до цієї моделі ще функції підтримки: товариську і підтримку самоефективності [1]. Класифікація Дж. Хауса крім емоційної, інформаційної, інструментальної підтримки має компонент підтримки оцінки (самооцінки). Автори розглядають ці складові як емоційні відносини (симпатія, любов); інструментальну допомогу (послуги); інформацію (про оточення) та оцінку себе іншими (статусна підтримка). Дж. Хаус наголошує, що інформаційну і оціночну підтримку досить важко відокремити від емоційної підтримки. Класифікація функцій підтримки С. Кооб має чотири компоненти: соціальна, інструментальна, активна (або материнська турбота) і матеріальна допомога [2]. В свою чергу К. Катрона, Д. Рассел, Дж. Роуз пропонують шість критеріїв для

вимірювання рівня загальної соціальної підтримки для конкретної особи або ситуації. По-перше, це підтримка, яка здійснюється з боку коханої людини. По-друге, авторами запропоновано вимірювати рівень соціальної інтеграції людини, а саме підтримку, яка, як правило, виходить від групи людей чи друзів. По-третє, запевнення в хорошості від інших, таких як позитивні підкріплення, які надихають і підвищують самооцінку. Четвертим критерієм є надійна опора, а це означає, що людина знає, що вона може розраховувати на отримання підтримки з боку членів сім'ї, коли це необхідно. По-п'яте, гарантії підтримки, наданої людині від вищих фігур, таких як вчителя, фахівці або батьки. Останній шостий критерій стосується можливості турботи про інших, за думкою авторів, людина отримує деякі соціальні вигоди від цього [3]. Р. Кан застосовує інші терміни для ідентифікації головних функцій соціальної підтримки: когнітивна підтримка – афірмація (affirmation) – підтвердження від інших, які ведуть до узгодженості в Я-концепції та світогляду людини і сприяють покращенню психоемоційного стану учасників і емоційна підтримка – афект, який стимулює позитивні зміни в їх житті [3]. На думку Дж. Кінг, К. Віллоубі та їх колег роль когнітивної підтримки заслуговує більшої уваги в розумінні адаптації осіб з хронічними розладами [1].

Огляд існуючих типологій функцій/складових підтримки демонструє відсутність визначальної точності, що призводить до неузгодженостей, які роблять складним порівняння результатів різних досліджень. Наприклад, К. Наколс з колегами пропонують нечітко окреслене поняття соціальної підтримки, яка складається з «психосоціальних активів» («psychosocial assets»), поняття, які також є недостатньо визначеними. Б. Каплан і партнери визначають підтримку в термінах «відносна присутність або відсутність психосоціальних ресурсів підтримки від значущих інших», але їм не вдалося докладно пояснити значення психосоціальних ресурсів підтримки [3]. Автори С. Шумакер і А. Браунелл вказують на той факт, що перепоною поліпшення методології досліджень соціальної підтримки є проблема концептуальної невизначеності у цій області[4].

Інтерес дослідників до вивчення соціальної підтримки обумовлений значущістю та багатовимірністю цього феномену. Ми бачимо, що існує величезне різноманіття в розумінні дослідниками функцій самої підтримки так і в способах класифікацій та виміру соціальної підтримки. Схеми класифікацій, за якими вивчають соціальну підтримку частково перекривають одна одну. Стає очевидним, що концептуальні і методологічні розбіжності в описи результатів досліджень можуть приводити професіоналів, які вивчають явище соціальної підтримки, до помилок у інтерпретації і застосуванні цього терміну. Тому дослідникам варто домовитися про певну специфічну схему класифікації даного феномену.

1. Barerra M.Jr. Distinctions between social support concepts, measures and models //American Journal of Community Psychology. – 1986. – №14. – pp.413-445.

2. Gotlieb B.H., Bergen A.E. Social support concepts and measures / B.H. Gotlieb, A.E. Bergen // *Journal of Psychosomatic Research*. – 2010. – Vol.69. – pp. 511-520. – available from <http://www.Elsevier.com>
3. Measuring and intervening in social support./ [Eds. Cohen. S., Underwood. L., Gottlieb B.]. – New York: Oxford University Press. 2000. – pp. 33-41. – available from <http://www.psy.cmu.edu/~scohen/Publications.html>
4. Shumaker S.A., Brownell A. Toward a Theory of *Social Support*: Closing Conceptual Gaps // *Journal of Social Issues*. –1984. –Vol.40, №4 – pp.11–36. – available from <https://koutsifiles.wordpress.com/2012/08/shumaker-1984.pdf>

Коберник І. В., аспірант НаУКМА (м. Київ)

ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ

(на прикладі вивчення іноземної мови)

Володіння іноземною мовою на сьогодні є невід’ємною складовою загальної професійної компетентності молодого фахівця. Особливо відчутною така потреба є серед фахівців технічного профілю. Причиною того є розвиток інформаційних технологій і те, яке місце Україна посідає серед країн, що постачають на світовий ринок висококваліфікованих програмістів. На думку досвідчених фахівців з програмування, професійна діяльність інженера-програміста безпосередньо пов’язана зі знанням англійської мови. Отже провідною метою навчання іноземної мови майбутніх фахівців має стати формування комунікативної компетентності. А оскільки мова є інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, одним із невід’ємних компонентів загальної комунікативної компетентності ми вважаємо конфліктологічну компетентність.

Більшість молодих інженерів-програмістів працевлаштовуються в іноземні компанії, або компанії, що співпрацюють із іноземними замовниками. Відповідно, іноземна мова стає основним засобом спілкування між колегами або із замовником продукту. Однак лише знання граматичних норм і правил не свідчить про високий рівень володіння мовою, а іноді навіть є перешкодою у спілкуванні. Мова – це культура, і у кожній культурі є свої закони, норми і правила знання яких необхідне для досягнення міжкультурної комунікативної компетентності, тобто «діалогу культур».

Перешкодою на шляху до успішного спілкування може бути відсутність ділових комунікативних навичок, що відповідають тій або іншій культурі. Зокрема серед найбільш поширених недоліків, викладачі англійської мови виділяють – незнання національних та культурних особливостей країни – носія мови; написання електронних листів без урахування міжнародних правил ділової комунікації; відсутність навичок перепрошувати, співчувати, інформувати про проблему, невміння проводити наради на міжнародному рівні та інші. [5, с.67]